

POJAM LJUBAVI U BOCCACCIOVOM *DECAMERONU*

THE CONCEPT OF LOVE IN BOCCACCIO'S *DECAMERON*

Sažetak

Jedna od velikih sila koja animira Decameron je ljubav: ona čini centralnu temu mnogih novela i predstavlja pokretačku snagu raznih likova, a viđena je u laičkoj i ovozemaljskoj perspektivi, kao sila koja proizlazi iz prirode. Kao takva, ona je za Boccaccia sila koja je sama po sebi zdrava i pozitivna i uzalud ju je pokušavati spriječiti ili uništiti. Štaviše, njeno nijekanje je grijeh koji može izazvati patnju i smrt. Ljubav je ovom djelu prisutna u raznim oblicima: može biti izvor oplemenjivanja koji po dvorskim pravilima ljude vodi do veće senzibilnosti i uzvišenosti duše. Zatim, može proizvesti komične situacije, usljed čega nastaju novele koje se zasnivaju na poruzi i prevarama. Ali isto tako ona može biti uzrok tragičnih i patetičnih događaja. Ovaj tekst pokušava precizirati pojam ljubavi u Decameronu, povući paralelu između njega i srednjovjekovnog pojma ljubavi, te načiniti usporedbu između Boccaccia i Dantea.

Ključne riječi: asketizam, ljubav, strast, moral, predrasude

Summary

Love is one of those great forces that breathe the life into to the Decameron: it constitutes a central theme of its many novellas and is the moving force of their various characters. Seen from a layman's and mundane perspective, it is a force which stems from nature and as such is viewed by Boccaccio as intrinsically healthy and positive, which makes futile all attempts to prevent or destroy it. Furthermore, it is a sin to deny it, which can cause suffering and death. In Decameron, love is present in different forms: it can be a source of ennoblement, courtly guiding individuals towards a greater sensibility and sublimity of soul. Additionally, it can produce comical situations central to the novellas based on ridicule and deception. However, it can also be the root cause of tragic and pathetic affairs. This paper purports to provide a more precise discussion concerning the concept of love in Decameron, drawing a parallel between it and the medieval concept of love and making a comparison between Boccaccio and Dante.

Key words: asceticism, love, passion, morality, prejudice

Ljubav je pojam koji ne samo da determiniše život i međuljudske odnose već je i veoma česta književna tematika, čije viđenje se mijenjalo kroz stoljeća. Prisutna je u velikoj mjeri i u kapitalnom djelu svjetske književnosti, *Decameronu* Giovannija Boccaccia, djelu koje nastaje na razmeđu srednjeg vijeka i perioda renesanse, komplikovanom periodu naznačenom kao prelazno doba, gdje se suočavaju i miješaju karakteristike epohe koja je na izmaku i one koja tek počinje. Tokom srednjeg vijeka je vladala teocentrična vizija svijeta, dok period renesanse propagira antropocentričnu viziju, gdje čovjek postaje centar stvarnosti. Remek-djelo toskanskog autora obiluje temama i motivima, među kojima centralno mjesto zauzima ljubav i njeno mjesto u čovjekovom životu, njeno poimanje između misticizma i kontemplativnosti perioda koji je na izmaku i hedonizma nastupajuće renesanse. Mali je broj kritičara koji su se bavili ovom tematikom, iako su skoro sve druge teme ovog djela podrobno istražene. Ono što sebi dajemo za cilj ovog kratkog istraživanja je pojam ljubavi u *Decameronu*, njeno drugačije poimanje spram onog srednjovjekovnog kao i spram Danteovog.

Pojam ljubavi

Značajna tačka koja je naznačena u posveti ženama u uvodu djela je važnost koju u njemu imaju ljubavni motivi i veliki dio novela se dotiče ove tematike: ljubav može poprimiti oblik raskalašenosti, izazivajući negativne reakcije kod većeg dijela publike. Boccaccio brani svoje pravo na književnost oslobođenu pretjerano strogih moralističkih ograničenja, inspirisanu naturalističkom koncepcijom erosa i na taj način otkriva ideju apsolutno laičke i svjetovne književnosti, oslobođene srednjovjekovnih religioznih i moralnih predrasuda. On je duboko uvjeren da je jedna od prvih čovjekovih dužnosti očuvanje vlastitog života i ta njegova uvjerenost ide do te mjere da u novelama dozvoljava zakonodavcima da oprostite čovjeku ubistvo zbog samodbrane. Stoga, bez ikakve zabrinutosti, smatra da možemo obavljati sve naše fizičke i mentalne aktivnosti, koristeći se bezazlenim sredstvom, radošću, koja ponekad ima svoje niske, ali i uzvišene oblike. U moralnoj i društvenoj krizi koju je 1348. godine prouzrokovala epidemija kuge, bilo je mnogo ljudi koji su se, bez ikakvog suzdržavanja, prepustili brojnim zadovoljstvima i radostima, mada autor ne želi veličati ovu vrstu radosti, nije nepristojan, ne zalazi u krčme ni na druga loša mjesta, pozivajući svoje čitaoce na tu vrstu zabave. Naprotiv, smatra da su jedine prave radosti one koje ne ugrožavaju čast i dignitet, samopoštovanje i vlastito dostojanstvo. Prva od

ovih, najdragocjenija i najpravednija, jer je najprirodnija, je ljubav: razum se ne želi sukobljavati sa nezaustavljivim snagama prirode, jer ih ništa ne može savladati, uostalom, i samo nebo je čovjeku dalo tijelo koje je *u potpunosti zavisno od ljubavi*.¹ Mada ljubav sa sobom donosi kako radost tako i tugu, nijedna utjeha nije prikladnija niti efikasnija od slušanja ljubavnih priča koje mogu biti smiješne, dirljive, naivne, perverzne ili tragične, podrazumijevajući sve vrste gluposti, pokvarenosti, hrabrosti ili veličine duše koje ovo vječno osjećanje proizvodi u ljudskim bićima.

Ljubav kao velika sila koja animira svemir *Decamerona* je upravo središnja tema brojnih novela i pokreće inicijativu mnogih likova. Viđena je iz laičke i ovozemaljske perspektive kao snaga koja proizlazi iz prirode, a kao takva, za Boccaccia je ona zdrava i pozitivna i apsurdno i uzaludno je obuzdavati je ili siliti. Štaviše, obuzdavati je grijeh koji može uzrokovati patnje i smrt. Autor pozdravlja heroje koji koriste sva sredstva da ostvare svoje ljubavne ciljeve, a posebno nježno i dobronamjerno posmatra rađanje prirodne želje kod mladih ljudi. Ovaj osjećaj je u djelu prikazan u najrazličitijim oblicima: može biti izvor prefinjenosti po propisima pristojnosti dvorske ljubavi, dovodeći nepristojne ljude do veće osjetljivosti i dobrog raspoloženja. Zatim, može dovesti do komedije, stvarajući cijeli niz razuzdanih priča koje se temelje na ismijavanju i preljubi. Međutim, može također proizvesti najtragičnije situacije, uzvišene i jadne.

Erotski argument brojnih priča kroz stoljeća je pomogao stvaranju Boccacciove slave nepristojnosti. U suštini, on gleda na stvarnost tijela i senzualnih želja kao manifestaciju spontanih i nevinih sila prirode spokojnim pogledom koji je neopterećen zlobom. Nikada ne oklijeva u opisu erotskih situacija s morbidnom znatiželjom, niti insistira na bezobraznim detaljima, već prolazi pored ovih stvarnosti ne zaustavljajući se previše, aludirajući na njih na brz i nasmijan način, prikrivajući ih smiješnim metaforama, iako u novelama nema opscene primitivnosti: mada izražavaju stav otvorene disponibilnosti života ka seksu, Boccaccio uspijeva zadržati superiornu i distanciranu ravnotežu spram najsmionijih situacija.

Ali nad svim tim pravima uzdiže se pravo na slobodan izbor i ostvarenje ljubavi bez predrasuda. U tom ostvarenju ima erotike koja predstavlja jednu vrstu kvintisencije svega onoga što je samo u naznaci

---

¹ Hauvette, Henri (1914), *Boccacce, Étude Biographique et Littéraire*, Librairie Armand Colin, Pariz, str. 255. (prijevod naš).

*bilo prisutno u dugoj tradiciji srednjovjekovne ljubavne književnosti. Upravo u načinima na koje se do kraja erotski ostvaruje ljubav Bokačo je ostvario svoju ideju uzdizanja i trijumfa razuma i duha kao jedinog mogućeg oružja protiv sudbine.*²

U periodu u kojem on piše svoje djelo postojala je cijela jedna filozofija ljudskog života predstavljena srednjovjekovnom asketskom tradicijom: ova filozofija nije se bavila vječnošću već sadašnjošću, polažući asketska prava na tijelo koje je bilo stvoreno za ljubav, dok je prešutkivala iskustva besmrtnosti. U samoj Italiji, a nadalje u Francuskoj, Boccaccio je imao brojne sljedbenike u realizmu pisanja, smjelosti satire i drskosti zaključaka koji su iz nje proizlazili: niko od njih nije znao dati svojim djelima toliko privlačnosti, ljepote i veličanstvenosti koliko Boccaccio, čije je remek-djelo imalo za jednu od velikih tema ljubav koja neosporno ima počasno mjesto kao zakon prirode, cijenjena po svom svetom karakteru koji je apsurdno i kriminalno željeti zataškati. U uvodu u četvrti dan *Decameron* Filippo Balducci vjeruje da odgajajući sina u samotnoj kući na vrhu puste planine, bez da išta u njemu može evocirati ideju žene, može ga zaštititi od patnje koju uzrokuje strast. Ali kada mladić prvi put u životu silazi u grad, grupa mladih djevojaka koje sreće na ulici briše u njegovim mislima ostatak svijeta, *najednom zaboravlja palače, bikove, konje, magarce, novac*³ i traži od oca, ako želi da on bude sretan, da mu dovede u kuću jednu od njih.

Novele koje se bave ljubavnom tematikom svrstavaju se u tri grupe: one koje govore o plemenitim ljubavima koje završavaju sretno, zatim o onim koje završavaju tragično, te novele koje prepričavaju prevare. Općenito, žene u *Decameronu* nemaju potrebu za velikim podsticajima da bi se odazvale ljubavnom zovu: najčešće mu odgovaraju sa velikom radošću, prepuštajući mu se bez ustezanja, a ideja o smrti im je čak i slatka *ako im je oduzet predmet njihove ljubavi*⁴. Boccaccio je oslikao portrete velikih zaljubljenica ali i tragičnih ljubavnica sa posebnom rječitosti i ozbiljnošću. Pored ovih heroina, značajno mjesto zauzimaju i žrtve ljubavi: prekomjerna ljubav često se skupocjeno plaća, a ljepota je upitna privilegija, gotovo fatalna. Ljubav je, dakle, vladar

---

² Predgovor Muhameda Dželilovića u: Boccaccio, Giovanni (2000), *Dekameron*, Svjetlost, Sarajevo, 2000, str. 9.

³ Corona, Luciano (2006), *Decameron di Boccaccio, riscrittura integrale in italiano moderno*, parte prima, Fermento, Rim, str. 300. (prijevod naš).

⁴ Hauvette, Henri, op. cit., str. 261. (prijevod naš).

svijeta i upravlja kako učenjacima tako i nezalicama, djecom koliko i starcima.

Zasigurno se mora napraviti razlika između ljubavi i strasti: prva je ozbiljno osjećanje koje sa radošću primaju najuzvišenije duše i koja je kadra inspirirati na najhrabrije odluke, a druga je prolazna i vulgarna želja koju plemenita srca tjeraju kao dosadnog gosta. Autor je svjestan da u društvu koje ga okružuje senzualni hirovi i sumnjive intrige često svode odnose između dvoje ljudi suprotnog spola na neku vrstu lova, gdje je i lovac progonjen, gdje svako priprema svoje mudre zamke u vlastitu korist, a ponekad pada u one susjedove. Za nekog zlobnog posmatrača života koji ne haje za moral, nema ništa zabavnije od predstave lukavstva i varanja, igre u kojoj trijumfira najinventivnija suptilnost inteligencije i u kojoj se ismijava glupost: živeći usred varalica i bludnika, može se čak i naučiti teška i dragocjena umjetnost dobrog igrača koji zna elegantno gubiti, pripremajući revanš. *Decameron* nam predstavlja cijeli niz bestidnih i vulgarnih likova kao što su stari muževi mladih žena, ljubomorni muževi, škrtice i naivčine, bludni svećenici, licemjerni redovnici, drske i perverzne žene. I vjerovatno bismo se vrlo brzo zasitili ovim likovima da oni nisu oslikani sa žarom i zapanjujućim intenzitetom života. Skoro jedna trećina djela sadrži novele ove vrste i upravo su one imale najviše čitalaca, ali su autoru donijele i oštre cenzure. Slika života koju one predstavljaju nije uljepšana i precizno prikazuje razuzdane strasti i ljude koji žele učestvovati u svim mogućim užicima ovog svijeta. Ovaj prikaz je iskren i istinit i nije ništa manje moralan od spektakla samog života, on je samo neobičan moralu.

*Erotske scene ovdje su samo elementi jednog i jedinstvenog narativnog tkiva koje sebi za cilj uzima trijumf života. One, jednako kao i svi drugi elementi, samo su u službi potpunijeg prikazivanja karaktera i ambijenta i nipošto nisu same sebi cilj. Bokačo osjeća život u svojoj njegovoj punoći, i ništa više: ljudi se vole, odgovaraju svojim nagonima, ljubavima, bore se jedni protiv drugih, podvaljuju jedni drugima, a ponekad se i muče.*⁵

Jedino što je neuljudno je pohotno zadovoljstvo kojim Boccaccio zaustavlja naše poglede na scenama u bračnom krevetu te česta upotreba dvosmislenih termina za koje se može reći da su neki opsceni. Autor ne haje za kritike, jer je objasnio na samom početku djela da ono nije namijenjeno ni svećenicima ni filozofima, već mladim osobama jakog

---

⁵ Predgovor Muhameda Dželilovića u: op. cit., str. 10.

duha koje ne padaju tako lako pod ičiji utjecaj. On je savršeno indiferentan na zamjerke za nemoralnost i jedino što ga interesuje je umjetnost pričanja priča. Ponosan je na sebe jer je uspio opisati nepristojne scene ne okaljavši čestitost riječima.

Ljubavni odnos je univerzalna stvar koja je u djelu predstavljena u svim mogućim varijacijama: od pukog zadovoljenja prirodne potrebe do one najnježnije i najsladaše seksualnosti, strasti koja obuzme i um i srce, čineći snažnijima sve fizičke i intelektualne vrline, do najintenzivnijeg i najnerazumnijeg erosa kojeg je nemoguće kontrolisati. Ljubav, također, može imati i vesele i komične te agresivne i nepristojne obrte: može se javiti kao popustljiva, nježna ili patetična, ili može postati otvorena borba protiv društvenih predrasuda, a isto tako ona može biti i podsticaj za avanturistička djela, sa sretnim završetkom, ili ona što izazivaju jaku ljubomoru, ili se pak suprotstavljaju strogim zabranama i imaju tragične i kobne završetke. Uz ljubav se uvijek vezuje mladost, i autor se divi autentičnosti nagona mladih, dok često ismijava nepravedne želje starih, nesposobnih i nedostojnih.

Srednji vijek i Boccaccio

Vizija srednjovjekovnog svijeta je prvenstveno religiozna i zasnovana na Božijem uređenju svijeta. Centar ovog uređenja, Bog, ne identifikuje se sa svijetom, već se nalazi iznad njega, u dimenziji koja ga prevazilazi. Bog je vrhovna savršenost i istina i to znači da je sve ono što je istinito i savršeno iznad vidljivog svijeta koji je samo neskladni i prolazni privid. Da bi se čovjek spasio, neophodno je da se distancira od lažnih dobara, da se odrekne zadovoljstva, da muči vlastito tijelo iz kojeg proizlazi želja, postom, kaznama, razmišljanjem o smrti, molitvom. Ovo je asketski stav, tipični i najrašireniji aspekt srednjovjekovne spiritualnosti i asketska vizija dovodi do prezira ovog svijeta i ovozemaljskog života koji je viđen kao skup bijede, patnje i užasne ružnoće, kao nešto što je nekoegzistentno i prolazno, dominirano prijetećim prisustvom smrti. Prakticovanjem odricanja i mučenja, čovjek se uspijeva distancirati od samoga sebe, a njegovo „ja” se poništava u Božijoj beskrajnosti i ovakav stav se naziva misticizam. Međutim, srednji vijek nije bio apsolutno asketski i mističan: sa jedne strane su inkvizicija i Dominikanci progonili heretike i 1357. godine⁶ je firentinskim

---

⁶ Ovo je i godina kada inkvizicija neumoljivo traga za hereticima, osuđuje ih i ohrabruje lov na vještice.

liječnicima bilo zabranjeno da više od dva puta posjećuju bolesnike koji se nisu željeli ispovijedati, a sa druge strane je društvo obilovalo uvredama i šalama o svećenicima. Kada je papa Martino IV izdao proglas protiv Perugina pod optužbom da su uništili Foligno, oni su koračali ulicama noseći lutku obučenu u Papinu odjeću i spalili je. Novele pisaca i omladinski spjevovi su javno sramotili pripadnike Crkve, a u firentinskim mondenskim salonima dame se baš i nisu crvenjele pri bezobraznim šalama. *Decameron* oslikava ovu situaciju i često aludira neusiljenim i transparentnim metaforama na spolne organe, ali se izvinjava gospođama *ako se zbog neophodnosti priče mora izgovoriti riječ „čakšire“*⁷: jasno je da je označitelj bio smatran opscenijim od značenja.

Iza mračnog obličja netolerancije i konformizma krila se relativna religiozno-moralna opuštenost. Jedna stvar je bila strogo zabranjena, a to je bilo dovođenje u pitanje dogmi, a u svakodnevnom životu su se zatvarale oči pred ponašanjem pojedinaca. Boccaccio nije prijetio rizik od inkvizicije, jer se na mudar način držao daleko od bilo kakvih filozofskih polemika, od velikih tema kršćanske doktrine, jer on ustvari i jeste bio umjetnik, a ne mislilac. Autor ima realističku i naturalističku sliku svijeta u kojem živi i društva koje ga okružuje: njegov je moral prizeman i ne poziva se na vječne principe niti na grube riječi, ne dotičući se uzvišenih ideologija. On radije gleda oko sebe i prvi je pisac koji zaustavlja pogled na kategorijama koje su do tada bile isključene iz erotske proze i lirike: zanatlije, trgovačke posrednike, varalice, budale, svjetovne svećenike, senzualne fratre, ljubomorne muževe, vješte supruge koje su u isto vrijeme pobožne i bludnice, ustvari na šarenu gomilu koju hvata u spontanosti njenog svakodnevnog života.

Misticizam i asketizam nisu jedine komponente misli i života srednjeg vijeka, a jedna jaka struja ismijavanja, senzualnog realizma, bezbrižne radosti, često neotesane i razuzdane je išla ukorak sa teološkim i filozofskim pokretom. Boccaccio nije revolucionirao svijest svog vremena, nije pozvao svoju generaciju da pogazi sve ono što je prethodna poštovala. Njegova glavna zasluga je što je znao načiniti iz jednog stanja duše koje nije on stvorio, već je njim bio prožet, umjetničko djelo koje je inferiornije, a ipak uporedivo sa sveobuhvatnošću i savršenošću Danteovog. Čitamo li *Decameron* kao suprotnost srednjovjekovnom misticizmu i kao negaciju i ismijavanje *Božanstvene komedije*, dobit ćemo iznenađujuće rezultate:

---

⁷ Marchi, Cesare (1975), *Boccaccio*, Rizzoli Editore, Milano, str. 130–131. (prijevod naš).

*Dante osuđuje pohotnike, i mada osjeća veliku simpatiju za Francescu da Rimini, osuđuje je da se zajedno sa svojim Paolom kovitla u stravičnoj oluji drugog kruga Pakla.*⁸ (prijevod naš)

A u *Decameronu* priča se mijenja i niko i ne pomišlja da kazni preljubu na onom svijetu. To tvrdi protagonista desete novele sedmog dana: dva prijatelja iz Sijene, Tingoccio i Meuccio, vole istu ženu, gospu Elisuu, i Meuccio koji je imao više prilika od ovog drugog da se viđa sa njom, umire prije vremena zbog prekomjernog uživanja u seksu, završivši u čistilištu. Jedne noći, po ranijem dogovoru, pojavljuje se Tingoccio u snu, i ovaj drugi ga pita kako je gore, a prvi ga umiruje objašnjavajući mu da se na onom svijetu, unatoč onome što govore propovjednici, ne daje nikakva važnost tjelesnim grijesima:

*Za taj grijeh sam očekivao puno veću kaznu od one koja mi je bila dodijeljena, i uprkos vrućini koja je vladala unutra, sav sam se tresao. Vidjevši to, jedan od onih koji su stajali pored mene me upita: „Šta si učinio toliko drugačije od nas da si tako preplašen?“ „Oh! – odgovorih – Prijatelju, strašno se bojim kazne koju očekujem za ozbiljan grijeh koji sam počinio.“ On me onda upita o čemu se radi i ja rekoh: „Vodio sam ljubav sa majkom svog kumčeta. I činio sam to tako često da sam na kraju nastradao.“ A on, gotovo zadirkujući me: „Ma daj, budalo! Nemoj se bojati, jer se ovdje takvi grijesi uopšte i ne računaju.“ Što me je, kao što možeš dobro shvatiti, prilično smirilo.*⁹ (prijevod naš)

Umjesto grijeha, kažnjava se vrlina: u osmoj noveli petog dana, *Nastagio degli Onesti*, jedna djevojka koja je odbila prijedloge nesretnog udvarača koji se u očaju ubije, osuđena je zbog okrutnosti na pakao, gdje je čeka užasna kazna: goni je samoubica koji je zgrabi i ubije nožem, izvadi joj iz tijela ono njeno tvrdo i hladno srce, u koje nikada nisu ušli ni ljubav ni milost¹⁰ i da ga psima da ga pojedu. Scena se vječno ponavlja da bi žena kamenog srca naučila da ne prezire ljubavna zadovoljstva.

Napuštanje ljubavnika bez njegove volje je za Boccacciov moral ozbiljan grijeh. U sedmoj noveli trećeg dana gospa Ermellina, po naredbi svog ispovjednika koji joj prijeti paklom, nerado napušta svog ljubavnika, Tedalda degli Eliseija, koji se nakon nekog vremena pojavljuje pred njom obučen u hodočasnika i prije nego što otkrije vlastiti identitet, uvjerava je da je prekinuvši njihovu vezu, počinila grijeh krađe, jer je grijeh i neugodnost ukrasti ljubljenu onom koji je voli:

---

⁸ Ivi, str. 138.

⁹ Corona, Luciano, op. cit., parte seconda, str. 114–115.

¹⁰ Corona, Luciano, op. cit., parte prima, str. 446. (prijevod naš).

*Ovo je grijeh za koji je Božija pravda, koja ništa ne ostavlja nekažnjeno, željela da ispaštate. Kao što ste vi bez validnih motiva lišili Tedalda same sebe, tako je sada vaš dragi bez razloga u velikoj opasnosti, a vi se mučite.*¹¹ (prijevod naš)

I ne treba dodavati da ova opuštena etika zadovoljstva smatra ljubomoru smrtnim grijehom. Ko ima lijepu suprugu, mora ponekad zatvoriti oči, inače će mu se desiti što i neotesanom Ferнду iz osme novele trećeg dana, kojeg jedan fratar drogira, proglašava mrtvim, te ga, kada ga probudi, udara batinom dva puta dnevno, tokom deset mjeseci, uvjeravajući ga da se nalazi u čistilištu, da bi kaznio njegovu ljubomoru, dok sam fratar uživa u njegovoj supruzi.

Boccaccio prezire ljubomoru budući da ju je i sam osjetio u doba svoje ljubavi ka Fiammetti¹², te proglašava novi moral koji bi trebao osloboditi čovječanstvo od ove nevolje.¹³ Žena ima dužnost da se sviđi muškarcu koji se treba postarati da njoj nikad ništa ne nedostaje, a prvenstveno, nikada ne smije biti ljubomoran. U desetoj noveli drugog dana, gdje gusar Paganino da Monaco krade suprugu sudiji Riccardu di Chinzii, Boccaccio staje u odbranu ženske emancipacije. Da bi se shvatio značaj novele, mora se spomenuti položaj pravne, društvene i moralne inferiornosti žene u srednjem vijeku: teolozi su je smatrali nositeljem zla, tokom epidemija kuge je bilo opasno ležati sa ženom ili se samo približiti njenom krevetu, jer je žena, po definiciji, bila zaraženo biće koje upija zlo kao spužva vodu. Jedan od motiva zašto su kršćani prezirali muslimane je bila i slobodna senzualnost ovih drugih, njihova bezbrižna i kanonski ozakonjena poligamija, koja je bila u suštini suprotnosti sa strogom čednošću isposnika i usamljenika. Djevičanstvo je bilo omiljeno stanje Crkve koja je tolerisala brak jer je on proizvodio pokornost. Seksualni čin je bio dozvoljen samo kao neophodno i nezamjenjivo sredstvo za produžetak vrste, ali se preporučivalo njegovo rijetko korištenje, lišeno svake vrste pohote. Crkva je, uostalom, objavila spisak zabranjenih dana kojima su muž i žena morali živjeti kao brat i sestra: nedjelja, srijeda i petak, ukupno 156 dana, odnosno noći, od 365 godišnje. Njima su se dodavali i 40 dana Kvarazime i mjesec dana Adventa. Od trenutka začeća

---

¹¹ Ivi, str. 255.

¹² Dubok trag u autorovom životu i djelu je ostavila strast prema Mariji, vanbračnoj kćerki kralja Roberta, koju je otac udao za jednog plemića na svom dvoru. Bila je to Boccacciova Fiammetta, opjevana u stihovima i u prozi, žena koja je bila lijepa, vatrena i nepostojana i sa kojom je on spoznao veliku ljubav, ali i razočarenje.

¹³ Marchi, Cesare, op. cit., str. 140. (prijevod naš).

djeteta do četrdeset dana nakon poroda, supružnici nisu smjeli imati odnose. Nisu smjeli biti zajedno ni tri dana uoči pričešća.

Osim ženske emancipacije, kojoj je prethodila modernistička senzibilnost, još neke druge iznenađujuće aktuelne teme su dotaknute u *Decameronu*: ubistvo zbog povrijeđene časti, zataškavajuća vjenčanja, grupna ljubav. U petoj noveli četvrtog dana tretira se tema ubistva zbog povrijeđene časti: mlada Isabetta tajno voli Lorenza, radnika u prodavnici svoje trojice braće, velikih trgovaca iz Messine. Kada braća otkriju tajnu ljubav i dobiju dokaze da je sestra obeščašćena, ne kude je i ponašaju se kao da se ništa nije desilo, ubijajući Lorenza, zakopavši ga na jednom usamljenom mjestu van grada, *brižljivo uklanjajući svaki trag koji bi mogao nekome dozvoliti da shvati šta se tu desilo*.¹⁴ Kada sestra, nakon nekoliko dana pita braću za radnika, oni joj objašnjavaju da su ga poslali daleko, zbog poslova. Jadna djevojka povlači se u svoju sobu i plače, a kada zaspi, ljubavnik joj se pojavljuje u snu, blijedog lica i pocijepane odjeće, otkrivši joj svoju smrt i mjesto gdje je sahranjen. Ona sljedećeg jutra odlazi na naznačeno mjesto, otklanja busen trave i nožem odvaja ljubavnikovu glavu od njegovog tijela, stavlja je u zemljanu vazuu koju zasadi bosioak. Odnosi tu vazuu u svoju sobu i neprestano je zaliva svojim suzama, a bosioak postaje vrlo lijep i mirišljav. Sa druge strane, u četvrtoj noveli petog dana Ricciardo Manardi i lijepa Caterina bivaju otkriveni u krevetu od njenih roditelja i otac, ne gubeći vrijeme, nudi mladiću dramatičan izbor: ili će biti ubijen kao pseto, ili će odmah oženiti djevojku. Mladić, naravno, bira opciju zataškavajućeg vjenčanja i *od te večeri dvoje mladih počinju živjeti zajedno, voleći se do kraja života*.¹⁵ A u osmoj noveli osmoga dana, dva prijatelja iz Sijene, Spinelloccio i Zeppa, nakon što su jedan drugome oteli supruge, odlučuju okončati sa varkama i lažima, i od tog dana je svaki od njih imao dvije žene, a svaka od njih je imala dva muža, *bez da se između njih ikada rodila nesloga ili svađa*,¹⁶ čime je ovo jedna od novela koje tretiraju grupnu ljubav.

Dakle, osuđujući ubistvo zbog povrijeđene časti i pravdajući zataškavajuća vjenčanja i grupnu ljubav, Boccaccio se oštro suprotstavlja srednjovjekovnoj spiritualnosti i asketizmu, veličajući ljubav, ne pomišljajući da je kazni ni na ovom ni na onom svijetu.

Ljubav koja kao velika sila pokreće *Decameron* je viđena iz laičke i ovozemaljske perspektive i to više nije ona ljubav koja pokreće Sunce i

---

¹⁴ Corona, Luciano, op. cit., parte prima, str. 343. (prijevod naš).

¹⁵ Ivi, str. 413. (prijevod naš).

¹⁶ Corona, Luciano, op. cit., parte seconda, str. 187. (prijevod naš).

ostala nebeska tijela u *Božanstvenoj komediji*, već snaga koja proizlazi iz prirode. Boccaccio zasigurno nema nereligiozan stav, ali ipak je u *Decameronu* odsutna bilo koja vrsta nadnaravne dimenzije, kako božanske tako i demonske: ona je apstraktno predstavljena, ali nema konkretnih djelovanja u realnosti. Svijet *Decamerona* je svijet kojim upravljaju ljudske snage, kao što su ljubav, potraga za užitkom i srećom, inteligencija i energija koje pobjeđuju prepreke sudbine i drugih ljudi, oblikujući stvarnost na osnovu svojih ciljeva. Danteova vizija svijeta je vertikalna i on ovozemaljskom svijetu daje karakteristike transcendentalnog, a Boccacciova vizija je horizontalna jer je sva smještena u zemaljskoj sferi. Dante i Boccaccio potom imaju vrlo različite poglede o ulozi žene u svojim djelima: glavna razlika koja se odmah primijeti je Danteova teorijska koncepcija božanske ljubavi koja je u suprotnosti sa onom Boccacciovom koncepcijom koja je praktičnija. Dante smatra da je žena jedini posrednik između čovjeka i Boga i, kao što se da primijetiti, u gotovo svim njegovim djelima žena je predstavljena kao neko božanstvo, kao neka vrsta anđela, a za Boccaccia žena više nema tako uzvišenu ulogu, ona je sada više prilagođena svojoj zemaljskoj pripadnosti, a njene bitne osobine više nisu one transcendentalne, već tjelesne, čime se mijenja i poimanje ljubavi.

Decameron sadrži mnoge osnovne karakteristike koje će postati svojstvene evropskoj pripovjedačkoj književnosti, barem do osamnaestog stoljeća, jer stvara repertoar ponašanja i situacija koji će biti dugo vremena osnova svakog pripovijedanja koje ima za cilj da izazove radoznalost i zadovoljstvo. U ovom definisanju modernog pripovijedanja je odlučujući komični metod sa svojom istančanošću i bogatstvom nijansi koji predstavljaju novinu u književnosti pisanoj narodnim jezikom. Međutim, velika inovacija koju uvodi Boccaccio je novo poimanje ljubavi i žene: ljubav je u *Decameronu* neukrotiva sila, izvor zadovoljstva ali i bola, djelujući u različitim društvenim slojevima i često dolazi u sukob sa kulturnim i tradicionalnim predrasudama. Vrlina u ovom kontekstu nije poniženje od instinkta, već mogućnost da se zadovolje i dominiraju prirodni impulsi. Žena prvi put u književnosti dobija dostojanstvo lika, ona više nije samo predmet, već i subjekt želje, nju nije strah izraziti svoje erotske želje. To više nije žena anđeo: to je sada žena srednje društvene klase koja kombinira prirodnost ljudi i dvorskog plemstva, ljubav, inteligenciju i domišljatost. Ljubav više nije marginalizirana nametnutim misticizmom i asketizmom, već je viđena iz svjetovne i laičke perspektive, kao nešto što je zdravo i pozitivno, štaviše, grijeh ju je prezirati.

Izvori

1. Boccaccio, Giovanni (1886), *Il Decameron*, Edoardo Sonzogno, Milano.
2. Boccaccio, Giovanni (2000), *Dekameron*, Svjetlost, Sarajevo.
3. Corona, Luciano (2006), *Decameron di Boccaccio, riscrittura integrale in italiano moderno*, parte prima, Fermento, Rim.
4. Corona, Luciano (2006), *Decameron di Boccaccio, riscrittura integrale in italiano moderno*, parte seconda, Fermento, Rim.

Literatura

1. Bruni, Francesco (1990), *Boccaccio, L'invenzione della letteratura mezzana*, Il Mulino, Bolonja.
2. Dželilović, Muhamed (2000), „Predgovor“, u: Boccaccio, Giovanni, *Dekameron*, Svjetlost, Sarajevo.
3. Hauvette, Henri (1914), *Boccacce, Étude Biographique et Littéraire*, Librairie Armand Colin, Pariz.
4. Marchi, Cesare (1975), *Boccaccio*, Rizzoli Editore, Milano.